

PROGRAMA E GUÍA DOCENTE

Departamento	Economía Aplicada
Nome da materia:	Economía ecolóxica e ambiental
Titulación	Máster universitario en economía circular
Curso académico	2025/2026
Carácter:	Obrigatorio
Nº de créditos:	4
Profesorado	Xavier Labandeira Villot (Universidade de Vigo)
responsábel:	Rosa Mª Regueiro Ferreira(Universidade de Santiago de Compostela)
Correos electrónicos:	xavier@uvigo.gal rosamaria.regueiro@usc.es

OBXECTIVOS

Dotar ao alumno dun coñecemento básico sobre as limitacións do desenvolvemento relacionadas coa base física da economía, e sobre os instrumentos que a economía ecolóxica aporta para a análise da sustentabilidade.

Dotar ao estudantado duns coñecementos básicos sobre as a economía ambiental e as súas análises da relación entre actividades económicas e o marco natural. En particular, dotar de nocións básicas sobre a teoría das externalidades ambientais, as políticas públicas de protección ambiental e as técnicas de valoración económica dos problemas e bens ambientais.

COMPETENCIAS

Competencias do máster ás que contribúe a materia:

- Coñecer as limitacións ao desenvolvemento relacionadas coa base física da economía.
- Saber aplicar as ferramentas de análises para determinalas.
- Coñecer os instrumentos que a economía ecolóxica achega para a análise da sustentabilidade.
- Saber aplicar as metodoloxías de investigación relacionadas co uso sustentable dos recursos naturais e enerxéticos.
- Identificar métodos de aplicación do coñecemento científico sobre recursos naturais e sustentabilidade ás diferentes problemáticas do desenvolvemento económico
- Adoptar un pensamento crítico sistémico sobre un marco socioeconómico máis amplo.
- Coñecer os elementos básicos da Economía Ambiental, centrada nas fallas do mercado e solucións correctoras.
- Coñecer e comprender as principais técnicas de valoración ambiental, en abstracto e na práctica.
- Entender a taxonomía e impactos ambientais e socio-económicos das políticas públicas de protección do medio ambiente.
- Coñecer as estratexias e barreiras relacionadas coa transición a sociedades baixas en carbono.

AVALIACIÓN DE COMPETENCIAS:

Sistema de Avaliación continua:

- Traballos encomendados: Competencias Titulación e Competencias Específicas
- Exame final: Competencias Titulación Competencias Específicas

Sistema de Avaliación única: todas as competencias

Os obxectivos e as competencias xerais conséguense co conxunto de actividades previstas para o seguimento da materia.

Os obxectivos e competencias avalíanse a través do exame e os traballos escritos que deban entregar, así como mediante as presentacións temáticas, resumes e comentarios previstos.

Sesións de seminario interactivo, titorías individuais e de grupo, a preparación do exame final serán elementos a través dos que o alumnado contribúa a mostrar a adquisición das competencias específicas. Avaliaranse mediante exame final.

As competencias transversais conséguense e avalíanse co conxunto de actividades previstas para o seguimento de la materia.

METODOLOXÍA

- Docencia en base a leccións maxistras, con explicacións do profesorado acompañadas de lecturas por parte do alumnado de textos escollidos que fundamentarán ou complementarán ditas explicacións, e que constitúen estudos de caso. Igualmente, promocionarase a participación activa do alumnado en clase a través da análise e reflexión en grupo que lle permita individualizar contidos e aplicalos. Poderá haber actividades específicas que se deseñen para a súa realización telemática. As titorías serán prioritariamente presenciais, aínda que cabe a posibilidade de concertar ocasionalmente titorías telemáticas. Estará dispoñible un aula virtual da materia.

TITORÍAS

As titorías son un sistema pedagógico complementar destinado a facilitar o intercambio de opinións entre o profesorado e o alumnado. O seu obxectivo esencial é constituírse nunha continuación das clases, permitindo resolver as dúbidas que non quedasen suficientemente clarificadas na clase e, sobre todo, guiar ao alumnado nos proxectos de traballo que estean desenvolvendo ou propor extensións e ampliacións dos temas vistos na clase.

Ademais, a titoría é unha boa fonte de información xeral sobre como se está desenvolvendo o curso. As cuestións que se presenten repetidamente nas titorías son indicativas do interese do alumnado por eses temas, ou ben das deficiencias na comprensión dos mesmos.

CRITERIOS E SISTEMA DE AVALIACIÓN

Sistema de avaliación da aprendizaxe

Sistema de avaliación continua.

Os criterios básicos polos que se rexerá a avaliación do alumnado son:

- a) 10% en relación á participación nas clases e nos debates que se formulen polo profesorado sobre diferentes temas.
- b) 40% en relación aos traballos obrigatorios (individuais ou en grupo) realizados encomendados polo profesorado e que poderán ser expostos en clase. Terase en conta a claridade e capacidade expositiva, o dominio da terminoloxía propia da materia.
- c) 50% en relación ao resultado da proba final escrita onde se avaliará o coñecemento adquirido ao longo das clases e nos textos recomendados para cada tema. O exame será presencial

Obterán a cualificación de non presentado aquelas persoas que non se presentasen ao exame ou non se sometan á avaliación de calquera outra actividade obrigatoria.

Estudantes con dispensa de asistencia a clase:

Quen teña dispensa de asistencia a clase será avaliado mediante un exame final na data oficial (10 puntos), tendo como contido os textos de lectura obrigatoria e outro material que se indicarán no seu momento, nunha primeira titoría, ao comezo do curso, ca/co alumna/alumno.

REQUERIMENTO DE ORIXINALIDADE

Na realización dos exercicios e traballos encomendados ou dos exames co obxecto de ser avaliados, deben seguirse certos estándares:

- Toda reprodución literal total ou parcial tomada dun libro, revista, publicación electrónica, páxina web, etc. debe citarse entre comiñas, referenciando correctamente a fonte de onde se tomou, de modo que se poida comprobar que a cita é correcta.
- Tamén deberá facerse dita referencia se é tomada a idea principal doutro texto aínda que baixo unha nova redacción.
- De non seguirse estas normas, considerárase que se está realizando un plaxio, é dicir, unha copia no substancial de obras alleas, facéndolas pasar como propias.
- Tamén se considerará plaxio se dita copia se fai doutro compañeiro ou compañeira, facéndose pasar como autor/a do documento, ou se entrega un documento que foi escrito por outra persoa, ou o uso indebido das tecnoloxías na realización de tarefas ou probas.

Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións da USC.

O uso de ferramentas de intelixencia artificial só estará permitido para a búsqueda de información

Os obxectivos e as competencias xerais conséguense co conxunto de actividades previstas para o seguimento da materia.

Os obxectivos e competencias avalíanse a través do exame e os traballos escritos que deban entregar, así como mediante as presentacións temáticas, resúmenes e comentarios previstos.

Sesións de seminario interactivo, titorías individuais e de grupo, a preparación do exame final serán elementos a través dos que o alumnado contribúa a mostrar a adquisición das competencias específicas. Avaliaranse mediante exame final.

TEMPO DE ESTUDO E TRABALLO PERSOAL

HORAS

32 HORAS PRESENCIAIS

40 HORAS TRABALLO INDIVIDUAL

28 HORAS ESTUDO

100 HORAS TOTAIS

RECOMENDACIÓNS PARA O ESTUDO DA MATERIA

- Recomendacións para o estudo da materia

Recoméndase o seguimento continuado das clases e da bibliografía básica e complementaria sinalada polo profesorado a medida que se desenvolve o programa. Tamén se considera conveniente consultar con frecuencia as principais fontes estatísticas recomendadas polo profesorado con obxecto de familiarizarse co seu uso e poder aplicar as técnicas de análise necesarias para o coñecemento da realidade económica que é obxecto de estudo.

Recoméndase, así mesmo, a consulta do material complementario que indique o profesorado a medida que este desenvolve o programa da materia. A lectura na prensa das noticias relacionadas co contido da materia debe ser un requisito básico. Xunto co anterior, o uso das titorías debería suplir calquera tipo de problema que puidera xurdir ao longo do proceso de ensinanza-aprendizaxe da materia.

OBSERVACIÓNS

Utilizarase o campus virtual para informacións xerais sobre a materia e para o depósito de materiais que se consideren de utilidade.

CONTIDOS TEMÁTICOS

A materia recolle os seguintes contidos distribuídos nos temas que se indican no TEMARIO:

TEMARIO

- 1.- Análise entrópico dos procesos económicos
- 2.- Análise do metabolismo social: definición e características
- 3.- Transicións e cambios transformadores, crecemento, decrecemento e postcrecemento
- 4.- Base material e enerxética da economía
- 5.- Fundamentos e partes da Economía Ambiental: Externalidades
- 6.- Valoración monetaria de activos ambientais: Preferencias reveladas e declaradas
- 7.- Políticas ambientais
- 8.- A transición á descarbonización: contexto e impactos socio-económicos

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA E COMPLEMENTARIA

BIBLIOGRAFÍA BASICA

- Aguilera Klink, F. e Alcántara, V. (comp.) (1994): De la economía ambiental a la economía ecológica, Icaria-Fuhem, Barcelona-Madrid.
https://www.fuhem.es/media/ecosocial/File/Actualidad/2011/LibroEA_EE.pdf
- Azqueta, D. (2007) Introducción a la economía ambiental, McGraw Hill.
- Bermejo, R. (2011): Manual para una economía sostenible. Catarata, Madrid
- Carpintero Redondo, O. (2005): El metabolismo de la economía española. Recursos naturales y huella ecológica (1955-2000). Fundación César Manrique. Tegui (Lanzarote).
<http://www.fcmanrique.org/recursos/publicacion/elmetabolismo.pdf>
- Cerdá, E., López-Otero, X., Quiroga, S., Soliño, M. (2024) "Willingness to Pay for renewables: Insights from a meta-analysis of choice experiments". Energy Economics, 130: 107301.
- Cerdá, E., López-Otero, X., Quiroga, S., Soliño, M. (2025) "The present and future of the offshore wind in Spain: An analysis of discourses". Renewable Energy 249, 123192.
- Comisión mundial del medio ambiente y del desarrollo (1987): Nuestro futuro común, Alianza Editorial, Madrid, 1988.
http://www.ecominga.uqam.ca/PDF/BIBLIOGRAPHIE/GUIDE_LECTURE_1/CMMAD-Inf...
- Gómez-Baggethun, E., de Groot, R. (2007): "Capital natural y funciones de los ecosistemas: explorando las bases ecológicas de la economía" en Ecosistemas, 16 (3): 4-14, setiembre.
<https://www.revistaecosistemas.net/index.php/ecosistemas/article/view/88>
- Johnston, R.J., Boyle, K.J., Adamowicz, V., Bennett, J., Brouwer, R., Cameron, T.A., Hanemann, W.M., Hanley, N., Ryan, M., Scarpa, R., Tourangeau, R., Vossler, C.A. (2017) Contemporary guidance for stated preference studies. J. Assoc. Environ. Resour. Econ. 4, 319-405.
<https://doi.org/10.1086/691697>.
- Labandeira, X., León, C., Rodríguez-Vázquez, M.X. (2007) Economía Ambiental. Pearson.
- Labandeira, X. (2023) "La fiscalidad energético-ambiental en tiempos de crisis energética y climática", Nota d'Economía 107
- Martínez Alier, Joan y Roca Jusmet, Jordi (2013): Economía Ecológica y Política Ambiental, México, FCE (3ª edición revisada y aumentada).
- Naredo, J.M. (2006): Raíces económicas del deterioro ecológico y social.
- Phaneuf D, Requate T (2017) "A course in environmental economics: Theory, policy, and practice". Cambridge University Press.

- Spash C.L (2020): Fundamentos para una economía ecológica y social. Madrid. Catarata-Fuhem.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA:

- Arenas, L Arenas, L, Naredo, J.M. y Reichman, J (2022): Bioeconomía para el siglo XXI. Editorial La Catarata
- Bardi, U.(2022.): Antes del colapso. Editorial La Catarata
- Carpintero Redondo, O. (1999): Entre la economía y la naturaleza. La controversia sobre la valoración monetaria del medio ambiente y la sustentabilidad del sistema económico, Catarata-Fundación 1ª de Mayo, Madrid
- Chancel,L. (2022): Desigualdades insostenibles. Editorial La Catarata
- Comisión mundial del medio ambiente y del desarrollo (1987): Nuestro futuro común, Alianza Editorial, Madrid, 1988.
- Costanza, R.; Perrings, C. e Cleveland, C.J. (eds.) (1997): The Development of Ecological Economics, Edward Elgar , Cheltenham.
- Daly, H. E. e Cobb,Jr, J.B. (1989): Para el bien común. Reorientando la economía hacia la comunidad, el ambiente y un futuro sostenible, FCE, México, 1993.
- Daly, H. E.(1999): Ecological Economics and the Ecology of Economics. Essays in Criticism, Edward Elgar , Cheltenham
- Jacobs, M. (1991) : La economía verde. Medio ambiente, desarrollo sostenible y la política del futuro, Icaria-FUHEM, Barcelona- Madrid, 1996.
- Jiménez Herrero, L. M. (1992): Medio ambiente y desarrollo alternativo. Gestión racional de los recursos para una sociedad perdurable, Iepala, Madrid.
- Klare, M.T. (2003): Guerras por los recursos. El futuro escenario del conflicto global. Urano Tendencias, Barcelona
- Martínez Alier, J. (1999): Introducción a la economía ecológica, Rubes, Barcelona
- Martínez Alier, J. e Schlüpmann, K. (1991): La ecología y la economía, FCE, México.
- Max-Neef, M.A. (1994): Desarrollo a escala humana. Conceptos, aplicaciones y algunas reflexiones, Editorial Nordan-Comunidad – Icaria Editorial, Montevideo-Barcelona.
- Naredo, J.M. (2015): La economía en evolución. Historia y perspectivas de las categorías básicas del pensamiento económico, Siglo XXI, Madrid.
- Naredo, J.M. e Parra, F. (comps.) (1993): Hacia una ciencia de los recursos naturales, Siglo XXI, Madrid.

- Naredo, J.M. e Valero, A. (dirs) (1999): Desarrollo económico y deterioro ecológico, Fundación Argentaria-Visor, Madrid.
- Nieto, . e Riechmann, J. (Coords) (2003): Sustentabilidad y Globalización. Flujos monetarios, de energía y de materiales, Editorial Germania, Alzira (Valencia)
- Passet, R. (1996): Principios de bioeconomía, Fundación Argentaria-Visor, Madrid.
<http://fcmanrique.org/recursos/publicacion/4d3ed1b8principios%20de%20bi...>
- Pearce, D.W. y Turner, R.K. (1990): Economía de los Recursos Naturales y el Medio Ambiente, Celes
- Regueiro- Ferreira, R.M. and Doldán García,X.R. (2020): The Network of Dominant Owners of Wind Development in Galicia (Spain) (1995–2017): An Approach Using Power Structure Analysis.Energies, 13(22), 6080; <https://doi.org/10.3390/en13226080>
- Regueiro-Ferreira, R.M. and Alonso-Fernández, P. (2022): Ecological elasticity, decoupling, and dematerialization: insights from the EU-15 study (1970–2018). Ecological Indicators 140 (2022) 109010.<https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2022.109010>